УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини
вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33, E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

Міністерство соціальної політики України

Національна соціальна сервісна служба України

Полтавська обласна військова адміністрація

Полтавська обласна рада

Міністерство охорони здоров'я України (до відома)

ПОДАННЯ
Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»)

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина.

На підставі статей 1, 19[1] Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» під час виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, працівниками Секретаріату Уповноваженого виявлено порушення прав людини у діяльності Високо-Тополянського психоневрологічного інтернату (далі – інтернат, заклад, ПНІ).

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№11248.2/25/39.2 від 08.07.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 08.07.2025 19:21
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не повинен зазнавати тортур або жорстокого, нелюдського або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.

Передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, а також погіршення умов перебування підопічних в закладах, що надають соціальні послуги.

Усупереч наведеним вимогам законодавства, 28.05.2025 під час відвідування інтернату групою НПМ виявлено порушення прав людини та суттєві недоліки у діяльності закладу, що потребують вжиття невідкладних заходів реагування щодо їх усунення. Детальний опис виявлених порушень наведено у звіті, що додається.

У порушення вимог статті 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, статті 27 Конституції України, вимог пункту 7 розділу XVII Державного стандарту стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 29.02.2016 № 198, у закладі відсутні захисні споруди цивільного захисту (укриття) або інші приміщення, придатні для укриття підопічних під час повітряної тривоги або обстрілів. Це також суперечить абзацу другому підпункту 2 пункту 5 Критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 № 185, та вимогам наказу Міністерства внутрішніх справ України від 09.07.2018 № 579 «Про затвердження вимог з питань використання та обліку фонду захисних споруд цивільного захисту». У разі оголошення сигналу «Повітряна тривога» у регіоні, підопічні продовжують перебувати у житлових кімнатах.

Під час відвідування інтернату встановлено, що у закладі існує практика ізоляції підопічних, які схильні до девіантної поведінки, в окремій житловій кімнаті, в якій вони перебувають тривалий термін (протягом 5–7 днів).

Зазначені випадки застосування ізоляції не фіксуються у медичній документації закладу, що є порушенням вимог статті 8 Закону України «Про психіатричну допомогу» та наказу Міністерства охорони здоров’я України від 24.03.2016 № 240, які передбачають обов’язкове документування випадків застосування обмежувальних заходів із зазначенням підстав, тривалості, стану особи та рішень лікаря.

Такий підхід порушує право на свободу та особисту недоторканість, гарантоване статтею 29 Конституції України та статтею 5 Європейської конвенції з прав людини. Європейський суд з прав людини неодноразово наголошує на тому, що будь-яке позбавлення свободи, навіть короткотривале,

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№11248.2/25/39.2 від 08.07.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 08.07.2025 19:21
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

має бути законним, обґрунтованим, пропорційним і супроводжуватися належними процесуальними гарантіями, зокрема фіксацією в документації та можливістю оскарження.

Відсутність обліку і контролю за застосуванням випадків ізоляції підопічних позбавляє підопічних мінімальних гарантій захисту від свавільного поводження, створює ризик зловживань і прямо порушує їхні права на свободу та особисту недоторканість.

В інтернаті медичні карти підопічних ведуться за формою № 003/о (медична карта стаціонарного хворого), що порушує вимоги наказу Міністерства охорони здоров'я України від 14.02.2012 № 110 «Про затвердження форм первинної облікової документації та Інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування», згідно з яким для надання амбулаторної психіатричної допомоги в умовах психоневрологічного інтернату повинна використовуватися форма № 025/о.

У порушення вимог статті 11 Закону України «Про психіатричну допомогу», вимог наказу Міністерства охорони здоров'я України від 15.09.2016 № 970 «Про затвердження форм первинної облікової документації та Інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування», в оглянутій медичній документації інтернату відсутні згоди осіб на психіатричний огляд та амбулаторну психіатричну допомогу.

Окрім цього, групою НПМ встановлено, що підопічним, які приймають лікарські засоби з діючою речовиною «Клозапін» (Clozapinum), у порушення вимог наказу Міністерства охорони здоров'я України від 08.08.1995 № 147 «Про гематологічний контроль при лікуванні лепонексом (клозапіном)» не проводяться періодичні гематологічні обстеження для попередження виникення гранулоцитопенії або агронулоцитозу.

У медичних картках підопічних листки лікарських призначень ведуться за застарілою формою, яка не відповідає вимогам наказу Міністерства охорони здоров'я України від 29.05.2013 № 435 «Про затвердження форм первинної облікової документації та інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я, які надають амбулаторно-поліклінічну та стаціонарну допомогу населенню, незалежно від підпорядкування та форми власності».

Усупереч вимогам наказу Міністерства охорони здоров'я України від 02.02.2024 № 186, медичними працівниками не складається довідка про фіксацію тілесних ушкоджень (форма первинної облікової документації № 511/о). Відсутність належної фіксації фактів тілесного ушкодження може перешкоджати ефективному розслідуванню випадків травмування у подальшому.

У порушення вимог Державних будівельних норм України В.2.2-18:2007 «Будинки і споруди. Заклади соціального захисту населення» житлова площа

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№11248.2/25/39.2 від 08.07.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 08.07.2025 19:21
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

на одну особу в окремих кімнатах закладу є меншою за встановлені нормативи (8–10 м²). Наприклад, площа однієї з житлових кімнат закладу становить 31,937 м², при цьому кімната розрахована на проживання 9 осіб, відповідно на одну особу припадає лише 3,54 м².

Окрім цього, у порушення Мінімальних норм забезпечення предметами, матеріалами та інвентарем громадян похилого віку, інвалідів та дітей-інвалідів в інтернатних установах та територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) системи соціального захисту населення, затверджених наказом Міністерства соціальної політики України від 19.08.2015 № 857 (далі – Мінімальні норми), житлові кімнати неоснащені достатньою кількістю твердого інвентарю, а саме: приліжковими тумбами, стільцями за кількістю місць, столами, шафами для зберігання речей.

Приміщення інтернату не пристосовані до потреб осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, що не відповідає вимогам Державних будівельних норм В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд», а саме: коридори житлових приміщень не обладнані поручнями, у житлових корпусах закладу наявні високі пороги, що створюють перешкоди у пересуванні маломобільним підопічним.

Також групою НПМ встановлено, що у одному із корпусів закладу житлові кімнати підопічних обладнані прозорими скляними дверима.

Використання прозорих дверей у житлових приміщеннях не забезпечує можливості усамітнення та позбавляє приватності, зокрема під час переодягання, що є несумісним із вимогами поваги до гідності особи. Окрім того, світло з коридору, яке проникає до кімнати через прозорі двері, може заважати підопічним у нічний час, створюючи додатковий дискомфорт і унеможливлюючи повноцінний відпочинок.

Зазначене створює умови, за яких неможливе забезпечення наявності позитивного терапевтичного середовища, про необхідність забезпечення якого наголошено у пункті 34 розділу III Стандартів Європейського комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводження чи покарання.

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, а також беручи до уваги те, що:

відповідно до пункту 5 частини другої статті 11 Закону України «Про соціальні послуги», підпункту 3 пункту 5 Положення про Міністерство соціальної політики України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.06.2015 № 423, Міністерство соціальної політики України здійснює державний контроль за додержанням вимог Закону України «Про соціальні послуги», вимог законодавства під час надання соціальної підтримки, а також контролює діяльність відповідних структурних підрозділів місцевих держадміністрацій;

відповідно до підпункту 5 пункту 4 Положення про Національну соціальну сервісну службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№11248.2/25/39.2 від 08.07.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 08.07.2025 19:21
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

України від 26.08.2020 № 783, пунктів 1, 2 Порядку здійснення державного контролю/моніторингу за дотриманням вимог законодавства під час надання соціальної підтримки, соціальних послуг та за дотриманням прав дітей, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.10.2021 № 1035, Національна соціальна сервісна служба України здійснює контроль за дотриманням державних стандартів надання соціальних послуг, проводить моніторинг та оцінювання якості надання соціальних послуг, а також моніторинг дотримання надавачами соціальних послуг вимог законодавства під час надання соціальних послуг;

відповідно до пункту 10 частини першої статті 13, пункту 9 частини першої статті 16, статті 23 Закону України «Про місцеві державні адміністрації», а також частини третьої статті 13 Закону України «Про соціальні послуги» до відання обласних державних адміністрацій належить вирішення питань охорони прав, свобод і законних інтересів громадян на відповідній території, реалізація державної політики та здійснення заходів для забезпечення соціального захисту осіб, а також здійснення контролю за додержанням вимог законодавства;

відповідно до статті 17 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» відносини органів місцевого самоврядування з підприємствами, установами та організаціями, що перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад, будуються на засадах їх підпорядкованості, підзвітності та підконтрольності органам місцевого самоврядування;

відповідно до статті 15 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» військові адміністрації на відповідній території здійснюють повноваження, зокрема із: управління закладами освіти, установами освіти, закладами охорони здоров’я, культури, фізичної культури і спорту, надавачами соціальних послуг, які належать територіальним громадам або передані їм, молодіжними, підлітковими закладами за місцем проживання; організації їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення; організації надання ними послуг, у тому числі соціальних,

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 19[1], 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Міністерству соціальної політики України, Національній соціальній сервісній службі України вжити в межах компетенції заходів, спрямованих на припинення та усунення виявлених порушень, зокрема організувати та провести перевірку дотримання вимог законодавства під час надання соціальних послуг Високо-Тополянського психоневрологічного інтернату, а також у межах здійснення контролю за діяльністю відповідного структурного підрозділу місцевої ради надати оцінку діям чи бездіяльності відповідних посадових осіб Полтавської обласної військової адміністрації.

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№11248.2/25/39.2 від 08.07.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 08.07.2025 19:21
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

2. Полтавській обласній військовій адміністрації, Полтавській обласній раді забезпечити:

контроль за додержанням прав підопічних;

вжиття невідкладних заходів щодо усунення наведених порушень прав осіб, яким надаються соціальні послуги зі стаціонарного догляду, а також причин та умов, що сприяють таким порушенням, їх недопущення у подальшій діяльності Високо-Тополянського психоневрологічного інтернату;

облаштування на території закладу укриття з урахуванням вимог чинного законодавства.

3. У спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення винних осіб до відповідальності.

4. Про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк повідомити Уповноваженого, додавши на підтвердження відповідну інформацію та копії документів.

Звертаю увагу, що відповідно до статті 188^{40} Кодексу України про адміністративні правопорушення, невиконання законних вимог Уповноваженого тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: звіт про результати відвідування Високо-Тополянського психоневрологічного інтернату на 17 арк.

Уповноважений Верховної
Ради України з прав людини **Дмитро ЛУБІНЕЦЬ**

Цикаленко Ірина 050 967 95 51

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
№11248.2/25/39.2 від 08.07.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 08.07.2025 19:21
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400